

GLOBALIZACJA GOSPODARCZA

Witold Małeckki

Program zajęć

- Pojęcie i definicje globalizacji.
- Historia i fazy globalizacji.
- Sfery (płaszczyzny) współczesnej globalizacji.
- Źródła (przyczyny) globalizacji.
- Zalety i zagrożenia (koszty) globalizacji.

Program zajęć

- Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku.
- Globalizacja a banki centralne.
- Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy.
- Porównanie dwóch ostatnich faz globalizacji.

Program zajęć

- Przyczyny odwrotu od globalizacji w jej poprzedniej fazie.
- Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty.

LITERATURA

Literatura podstawowa

- W.M. Orłowski, „Czy globalizacja, która znamy przetrwa?” w: „Ekonomia przyszłości. Wokół nowego pragmatyzmu Grzegorza W. Kołodko” red. Naukowa M. Bałtowski, PWN, Warszawa 2016.
- K. Rybiński, „Globalizacja w trzech odsłonach” Difin, Warszawa 2007.
- Z. Bauman, „Globalizacja. I co dalej dla ludzi wynika” Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2000.
- „Globalizacja rynków finansowych – implikacje dla Polski” red. W. Małecki, Vizja, Warszawa 2009.
- J.E. Stiglitz, „Making Globalization Work”, WW Norton and Company , New York – London 2007.

LITERATURA

Literatura uzupełniająca

- G.W. Kołodko: „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości” Prószyński i S-ka, Warszawa 2013.

Pojęcie globalizacji

- Pojęcie to jest bardzo różnie rozumiane. Dlatego należy zapoznać się z co najmniej kilkoma definicjami.

Pojęcie globalizacji

- Najbardziej ogólnym i powszechnym poglądem postrzegania globalizacji jest definicja głosząca, iż globalizacja to zespół procesów zmierzających do intensyfikacji politycznych, ekonomicznych oraz kulturowych stosunków przez granice.

Pojęcie globalizacji

- GLOBALIZACJA: jest bardzo szerokim i złożonym procesem, mającym wpływ na wszystkie sfery naszego życia. Oznacza tworzenie nowego typu powiązań między przedsiębiorstwami, państwami i społeczeństwami. Jest określeniem procesu, w którym wydarzenia, decyzje i działania występujące w jednej części świata mają znaczące konsekwencje dla pojedynczych ludzi i całych społeczeństw w odległych nawet częściach globu.

Pojęcie globalizacji

- Według R. Robertsona „globalizacja to proces, poprzez który świat staje się w coraz większym stopniu jedynym wspólnym miejscem. Stąd jednostką analizy naukowych dociekań powinien stać się globalny system, a nie jego części składowe takie jak: państwo, naród czy religia”.

Pojęcie globalizacji

- Konkretną i zwięzłą definicję globalizacji ukazują J. Baylis i S. Smith, stwierdzając, iż „jest to proces nasilających się wzajemnych powiązań między społeczeństwami prowadzący do tego, że wydarzenia w jednej części świata coraz bardziej wpływają na ludzi i społeczeństwa w odległych miejscach”.

Pojęcie globalizacji

- Z kolei Międzynarodowy Fundusz Walutowy rozumie przez globalizację rosnące współzależności pomiędzy krajami na całym świecie w związku z wartością i wielkością transakcji obejmujących wymianę towarów, usług i przepływu kapitału oraz szybkie, a także szerokie rozprzestrzenianie się technologii. Proces ten obejmuje wszelkie gospodarki na świecie, gdyż ma wpływ na ich rozwój gospodarczy. Rezultaty są różnorodne – jedne państwa rozwijają się bardzo dynamicznie, z kolei drugie coraz bardziej pogrążają się w sferze ubóstwa, a jeszcze inne doskonale radzą sobie z trudnościami i poprawiają swą lokatę w rankingach międzynarodowej konkurencyjności oraz w międzynarodowym podziale pracy.

Pojęcie globalizacji

Globalizacja bywa zatem postrzegana jako:

- proces o charakterze kumulatywnym i trwałym, od którego odwrotu nie ma, bądź zjawisko okresowo nasilające się w dziejach ludzkości, którego działanie można ograniczyć poprzez odpowiednie regulacje prawne;
- proces towarzyszący ludzkości od kilku wieków;
- efekt świadomej dominacji i ekspansji Zachodu, bądź konsekwencji wzajemnego przeplatania się wpływów różnych cywilizacji i kultur poprzez postęp techniczny;

Pojęcie globalizacji

- proces dotyczący przede wszystkim gospodarki, obejmujący oraz przenikający wszelkie dziedziny życia;
- integracja czy też unifikacja świata, która jest przyczyną zubożenia różnorodności kulturowej, powstania podziałów oraz napięć;
- proces żywiołowy, chaotyczny, wymykający się spod kontroli, efekt celowego działania;

Pojęcie globalizacji

- nowy ład globalny bazujący na dominacji Zachodu i USA;
- zagrożenie dla świata, państw oraz ludzi wskutek rosnącej siły pieniądza czy powiększającej się nierówności pomiędzy obszarami bogactwa i biedy.

Pojęcie globalizacji

- termin opisujący procesy obiektywne, które wynikają z postępu technicznego, bądź ideologia państw bogatych ukrywająca ich rzeczywiste dążenie oraz cele dotyczące utworzenia mechanizmów uzależnienia, a także wyzysku peryferii poprzez światowe centrum;
- przyczyna rozproszenia i decentralizacji władzy, bądź jej niespotykanej koncentracji oraz wertykalizacji;
- szansa na pokonanie biedy, sprawiedliwy rozwój gospodarczy, społeczny i postęp cywilizacyjny;

Pojęcie globalizacji

- Każdy z zaprezentowanych powyżej poglądów jest w jakimś sensie prawdziwy. Dla każdego uzasadnienia można podać kilka argumentów oraz przykładów.

Fazy globalizacji

Na ogół wyróżnia się dwie fazy globalizacji:

- Od połowy XIX wieku do wybuchu I Wojny Światowej (1914),
- Od połowy XX wieku do czasów obecnych.

Fazy globalizacji

- Czasami mówi się również o wczesnej fazie „pre-globalizacji” mającej miejsce od czasów wielkich odkryć geograficznych z przełomu XV i XVI wieku do początków XIX wieku. Wiąże się ona z koncepcjami powstania w tym okresie „europejskiego świata gospodarczego”

Sfery współczesnej globalizacji

- gospodarcza,
- technologiczna.,
- społeczno-kulturowa,
- ekologiczna,
- polityczna

Globalizacja gospodarcza

Polega na swobodnym przepływie:

- towarów,
- usług,
- ludzi,
- kapitału.

Będzie dalej przedmiotem bardziej szczegółowej analizy

Globalizacja technologiczna

Polega na:

- rozwoju transportu (głównie lotnictwa i przewozów kontenerowych),
- upowszechnianiu nowoczesnych form telekomunikacji takich jak informatyka, internet i telefonia mobilna.

Globalizacja społeczno-kulturowa

Polega na:

- rozpowszechnianiu jednego stylu w kulturze masowej,
- kształtowaniu norm i poglądów przez środki masowego przekazu.

Globalizacja ekologiczna

Polega na:

- globalnych działaniach na rzecz ochrony środowiska,
- zapobieganiu zagrożeniom klimatycznym.

Globalizacja polityczna

Polega na:

- tworzeniu organizacji międzynarodowych,
- powstawaniu ugrupowań integracyjnych,
- działaniu instytucji takich jak Interpol.

Współczesna globalizacja gospodarcza

Kolejne jej etapy to:

- Globalizacja handlowa,
- Globalizacja siły roboczej.
- Globalizacja finansowa.

Globalizacja handlowa

- Najbardziej zaawansowana w odniesieniu do towarów (ogromna rola GATT i WTO, ale i integracji regionalnej).
- Nieco słabiej zaawansowana w odniesieniu do usług.

Globalizacja handlowa

- **Układ Ogólny w sprawie Taryf Celnych i Handlu** (ang. *General Agreement on Tariffs and Trade*, **GATT**) podpisane w Genewie dnia 30 października 1947 porozumienie dotyczące polityki handlowej.
- Podstawowym zadaniem GATT była liberalizacja handlu międzynarodowego (kontrola, usuwanie przeszkód stojących na drodze rozwoju współpracy, koncyliacja). Swoje funkcje GATT spełniał przede wszystkim poprzez organizowanie tzw. rund negocjacyjnych, których od 1947 do 2001 r odbyło się 11.

Globalizacja handlowa

Kluczowymi zasadami, jakimi starali się kierować członkowie GATT, były:

- zasada niedyskryminacji i równego traktowania;
- stosowanie tzw. klauzuli najwyższego uprzywilejowania (każde państwo jest traktowane tak samo; jeśli udzielamy uprzywilejowania jednemu państwu to ten przywilej jest rozprzestrzeniany na inne kraje zrzeszone; wyjątkiem są strefy wolnego handlu i unie celne) i klauzuli narodowej (traktowanie na równi towarów importowanych do kraju z towarami krajowymi; wyjątkiem może być sytuacja, kiedy państwo chce ochronić bilans płatniczy, zdrowie swoich obywateli i ich bezpieczeństwo);
- zasada wzajemności;
- zasada możliwości interwencji handlowej (za jedyne instrumenty interwencyjne zostały uznane cła).

Jednym z najważniejszych efektów funkcjonowania GATT było 10-krotne obniżenie przeciętnego poziomu ceł.

Globalizacja handlowa

Światowa Organizacja Handlu (ang. *World Trade Organization*, **WTO**). WTO stanowi kontynuację Układu Ogólnego w Sprawie Taryf Celnych i Handlu (GATT, została powołana w 1994 w Marrakeszu (ze skutkiem od 1 stycznia 1995^[1]), w ramach tzw. rundy urugwajskiej GATT.

Światowa Organizacja Handlu rozpoczęła działalność 1 stycznia 1995. Głównym zadaniem Światowej Organizacji Handlu jest liberalizacja międzynarodowego handlu dobrami i usługami, prowadzenie polityki inwestycyjnej wspierającej handel, rozstrzyganie sporów dotyczących wymiany handlowej, przestrzegania praw własności intelektualnej. Kraje przystępujące do WTO zobowiązane są do dostosowania wewnętrznego ustawodawstwa do norm Światowej Organizacji Handlu oraz udzielania koncesji handlowych podmiotom zagranicznym. Są tu określone sytuacje kiedy ma miejsce handel usługami:

- sprzedaż transgraniczna
- świadczenie i konsumpcja usług za granicą
- obecność handlowa za granicą
- fizyczna obecność świadczących usługi

Globalizacja siły roboczej

- Tutaj także rola postępu technicznego (możliwości korzystania z zagranicznej siły roboczej bez jej fizycznego przemieszczania się).

Globalizacja finansowa

- Przez globalizację rynków finansowych rozumie się na ogół procesy ich umiędzynarodawiania i nasilania wzajemnych powiązań. Oznacza to, że na krajowe rynki finansowe coraz silniej oddziałują zagraniczni inwestorzy i pośrednicy finansowi, obrót zagranicznymi aktywami oraz kształtowanie się sytuacji na poszczególnych rynkach zewnętrznych.

Globalizacja finansowa - mierniki

- udział obrotów transgranicznych na poszczególnych rynkach;
- relacje do PKB zagranicznych aktywów finansowych utrzymywanych przez rezydentów oraz krajowych aktywów finansowych będących w posiadaniu nie rezydentów;
- stopień korelacji zmian cen aktywów na rynkach poszczególnych krajów

Źródła (przyczyny) globalizacji

- Do obu faz globalizacji prowadziła interakcja dwóch czynników: z jednej strony postęp technologiczny w zakresie komunikacji oraz przepływu i przetwarzania informacji, z drugiej strony liberalizacja polegająca na znoszeniu barier dla przepływów towarów, ludzi i kapitału.

Postęp technologiczny

- W pierwszej fazie globalizacji był to przede wszystkim rozwój kolei i statków parowych oraz telegrafu.
- W drugiej fazie globalizacji rozwój transportu kontenerowego i lotnictwa oraz informatyki i internetu.

Liberalizacja

- Znoszenie barier i ograniczeń dla przepływu towarów (cła i bariery parataryfowe), ludzi (wizy i inne regulacje) i kapitału (ograniczenia dewizowe).

Korzyści i koszty globalizacji

- W literaturze wymienianych jest wiele pozytywnych jak i negatywnych cech i skutków globalizacji

Korzyści z globalizacji gospodarczej

- wzrost obrotów handlowych
- wzrost obrotów kapitałowych
- transfer kapitału do słabo rozwiniętych gospodarek
- transfer nowoczesnych technologii i informacji
- optymalizacja alokacji kapitału w skali globalnej
- rozwój płynnych i efektywnych rynków finansowych

Korzyści z globalizacji gospodarczej

- dywersyfikacja (rozproszenie) ryzyka na rynkach finansowych
- zwiększenie się konkurencji
- wzrost jakości wyrobów i usług,
- spadek kosztów komunikacji i produkcji
- rozwój globalnych sieci produkcyjnych
- wzrost gospodarczy
- poniesienie poziomu życia
- nowe miejsca pracy

Koszty (zagrożenia) globalizacji gospodarczej

- szybkie rozprzestrzenianie się kryzysów na zintegrowanych rynkach
- skala międzynarodowych przepływów kapitałów i łatwość, z jaką kierunek ich przepływu może ulec odwróceniu
- możliwość narastania – w następstwie łatwości w pozyskiwaniu finansowania- nierównowag w gospodarce światowej (np. deficytów obrotów bieżących, deficytów budżetowych czy tzw. bąbli spekulacyjnych na rynkach różnych aktywów) do rozmiarów, które w przyszłości mogą okazać się groźne dla stabilności gospodarki.
- finansjalizacja gospodarki

Koszty (zagrożenia) globalizacji gospodarczej

- niekontrolowana prywatyzacja sektora i przestrzeni publicznej
- prywatyzacja problemów społecznych
- koncentracja władzy wokół jednego hipermocarstwa
- zaostrzenie agresywnej konkurencji
- dla państw przyjmujących kapitał zagraniczny niszczenie rodzinnego przemysłu
- wzrost bezrobocia

Międzybankowy rynek walutowy jako najbardziej charakterystyczny przykład globalizacji rynków finansowych

- zdecentralizowany rynek poza giełdowy (międzybankowy);
- niski stopień regulacji;
- obejmuje swoim zasięgiem wszystkie główne ośrodki gospodarki światowej;
- funkcjonuje praktycznie przez całą dobę;
- ogromna skala obrotów: średnie dzienne obroty wynosiły ok. 0,5 bln USD w drugiej połowie lat 80', 1,0-1,5 bln USD w latach 90', 3,2 bln USD w kwietniu 2007 r. i około 4 bln USD w obecnej dekadzie.

Międzybankowy rynek walutowy jako najbardziej charakterystyczny przykład globalizacji rynków finansowych

- zwiększa się udział transakcji terminowych (głównie swapów walutowych) do już ok. 65% łącznych obrotów (w 2007 r. było to nawet 75%), kosztem dominujących jeszcze do początku lat 90' transakcji kasowych (spot);
- ogromną większość transakcji (wyraźnie ponad 95%) stanowią transakcje czysto finansowe, w związku z czym kursy walutowe kształtują się w analogiczny sposób jak ceny aktywów, czyli przede wszystkim pod wpływem przewidywań odnośnie do ich przyszłego poziomu.

Międzybankowy rynek walutowy jako najbardziej charakterystyczny przykład globalizacji rynków finansowych

Etapy rozwoju globalnego rynku walutowego:

1. Do końca lat 80', kiedy to zakończył się już proces liberalizacji dewizowej w krajach wysoko rozwiniętych.
2. Lata 90', kiedy liberalizacji dewizowej dokonały także liczne tzw. gospodarki wschodzące.
3. Od końca lat 90', kiedy to zaczął zwiększać się udział transakcji zawieranych przez banki z nie bankowymi instytucjami finansowymi (z ok. 20% w drugie połowie lat 90' do 33% w 2004 r., 40% w 2007 r. i ok. 50% w ostatniej dekadzie.). Te ostatnie coraz częściej traktują waluty jako klasę aktywów alternatywną w stosunku do tradycyjnych aktywów (akcji, obligacji, nieruchomości, towarów itp.).

Finansjalizacja

- Najogólniej przez finansjalizację (finansyzację), określaną również jako kapitalizm finansowy, rozumie się radykalny wzrost znaczenia sektora finansowego w gospodarce, a także motywacji finansowej w działalności gospodarczej.

Finansjalizacja

W ujęciu bardziej szczegółowym pojęcie finansjalizacji ma wiele wymiarów.

- niezwykle dynamiczny wzrost obrotów na rynkach finansowych zarówno w wyrażeniu bezwzględnym jak i w relacji do PKB;
- bardzo znaczny wzrost zadłużenia różnych podmiotów tak prywatnych jak i publicznych oraz zarówno niefinansowych jak i finansowych;
- powstanie ogromnej liczby nowych instrumentów finansowych, często bardzo skomplikowanych;
- znaczny wzrost udziału sektora finansowego w zyskach powstających w gospodarce;
- wciąganie w krąg sfery finansowej rynków i podmiotów gospodarczych ze sfery realnej gospodarki;
- autonomizacja sektora finansowego charakteryzująca się oderwaniem zmian cen aktywów finansowych od czynników fundamentalnych.

Niezwykłe dynamiczny wzrost obrotów na rynkach finansowych zarówno w wyrażeniu bezwzględny jak i w relacji do PKB

- Szacuje się, że wolumen wszystkich transakcji na rynkach finansowych wzrósł od 1973 r. do 1995 r. około 80 razy, a do 2005 r. około 150 razy.
- Obroty na globalnym rynku walutowym były 11 razy wyższe od łącznej wartości światowego handlu i bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 70-tych XX w., ale już ponad 70 razy wyższe w 2007 r.
- W Stanach Zjednoczonych udział sektora finansowego w PKB zwiększył się z 2,5% w 1947 r. do 4,4% w 1977 r., 7,7% w 2005 r. i 8,2% w 2008 r. , a kredyt dla sektora prywatnego wzrósł z niespełna 4% PKB w 1980 r. do ponad 16% PKB w latach 2008-2009. W innych krajach przemysłowych obserwowano zmiany podobnego rzędu.

Bardzo znaczny wzrost zadłużenia różnych podmiotów tak prywatnych jak i publicznych oraz zarówno niefinansowych jak i finansowych

- W Stanach Zjednoczonych łączne zadłużenie (brutto) sektora prywatnego (przedsiębiorstw, gospodarstw domowych i instytucji finansowych) zwiększyło się z około 50% PKB w 1947 r. do około 150 % PKB w 1980 r. i około 280% PKB w 2007 r.
- W Wielkiej Brytanii łączne zadłużenie (brutto) gospodarstw domowych i sektora przedsiębiorstw wzrosło z 27% PKB w 1964 r. do 60 % PKB w 1985 r. i 130% PKB w 2008 r.

Powstanie ogromnej liczby nowych instrumentów finansowych, często bardzo skomplikowanych

- Jak zauważa Nouriel Roubini jedną z miar niezwykle dynamicznego rozwoju i wzrostu złożoności innowacji finansowych może być nieustanne pęcznienie branżowego podręcznika norm dotyczących instrumentów pochodnych. Jego pierwsze wydanie z 1989 r. liczyło jeszcze 700 stron, a to z 2006 r. już niemal pięć tysięcy stron.

Znaczny wzrost udziału sektora finansowego w zyskach powstających w gospodarce

- W Stanach Zjednoczonych bardzo długo (od 1929 r. do połowy lat 80-tych XX w.) zyski korporacji z sektora finansowego i z sektora niefinansowego wzrastały w bardzo podobnym i umiarkowanym tempie. Od tego czasu do 2005 r. skorygowane o inflację zyski sektora finansowego wzrosły aż o 800%, podczas gdy zyski w sektorze niefinansowym zwiększyły się w tym czasie o 250%.

Wciąganie w krąg sfery finansowej rynków i podmiotów gospodarczych ze sfery realnej gospodarki

- Przykładami mogą być niektóre rynki surowcowe (zwłaszcza rynek ropy naftowej, ale i rynki artykułów żywnościowych), przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe angażujące się w spekulacyjne transakcje finansowe (w Polsce głośny przypadek opcji walutowych) czy przyszli emeryci uczestniczący w kapitałowych systemach emerytalnych

Autonomizacja sektora finansowego charakteryzująca się oderwaniem zmian cen aktywów finansowych od czynników fundamentalnych

- Ma miejsce przede wszystkim na rynkach zdominowanych przez transakcje spekulacyjne.
- Najbardziej jaskrawymi przykładami są rynek walutowy i rynek akcji, ale zjawisko to występuje również i na innych rynkach finansowych.

Finansjalizacja

- Dość długo panowało przekonanie, że rozwój rynków finansowych jest zawsze i bezwzględnie korzystny dla gospodarki.
- Dopiero niedawno zaczęto dostrzegać, że jest to prawdą tylko do pewnego poziomu rozwoju tych rynków. Po przekroczeniu tego poziomu zaczynają one oddziaływać destabilizująco na gospodarkę i negatywnie wpływać na wzrost gospodarczy.

Finansjalizacja

- Na przykład za jeden z takich granicznych mierników przyjmuje się relację kredytu (dla podmiotów niefinansowych) do PKB na poziomie rzędu 90-100%.
- To destabilizujące oddziaływanie sektora finansowego wynika między innymi z tego, że sektor ten nie tylko spełnia neutralną funkcję pośrednika finansowego, ale może „żyć własnym życiem” i generować szoki dla sfery realnej.
- Szoki te są najczęściej efektem boomów kredytowych i bąbli spekulacyjnych (w znacznym stopniu finansowanych właśnie kredytem) na rynkach różnych instrumentów finansowych.

Globalne sieci produkcyjne

- dobro jest produkowane w dwóch lub więcej następujących po sobie stadiach;
- dwa lub więcej krajów dostarcza wartości dodanej w procesie produkcji dobra;
- przynajmniej jeden kraj musi wykorzystywać importowane nakłady podczas swojego etapu produkcji, a część rezultatu produkcji musi być eksportowana.
- przykłady łańcucha dostaw - towary wysokiej techniki (iPhone, iPad, komputer, ...); towary wysokiej techniki (samochód, ...); produkty rolne (bawełna).

Globalne sieci produkcyjne

- Międzynarodowe łańcuchy dostaw nie są zjawiskiem całkiem nowym, ale wcześniej miały one charakter ściśle regionalny:
 - USA-Kanada - przemysł samochodowy
 - Europa Zachodnia – przemysł maszynowy i samochodowy

Globalne sieci produkcyjne

Współczesna globalizacja i związany z nią postęp technologiczny przyniosły dwa zjawiska **umożliwiające** wydłużenie łańcuchów dostaw i przenoszenie niektórych faz produkcji do krajów bardziej odległych i słabiej rozwiniętych:

- dalszą obniżkę kosztów transportu,
- i ,przede wszystkim, postęp w dziedzinie informatyki i telekomunikacji umożliwiający efektywne zarządzanie zakładami odległymi od centrali.

Globalne sieci produkcyjne

- Obniżka kosztów transportu wynikała zarówno z postępu techniczno-organizacyjnego (np. konteneryzacja), jak i i obniżek ceł.

Globalne sieci produkcyjne

- Kluczowe znaczenie miał jednak postęp w dziedzinie informatyki i telekomunikacji umożliwiający efektywne zarządzanie zakładami odległymi od centrali.
- Wcześniej koszty i ryzyko związane z zarządzaniem na znaczne odległości bardzo złożonymi procesami produkcyjnymi były zbyt wysokie.

Globalne sieci produkcyjne

- Z kolei znaczne różnice w kosztach produkcji (przede wszystkim kosztach robocizny) między krajami wysoko rozwiniętymi i gospodarkami rozwijającymi się uczyniły takie wydłużenie łańcuchów dostaw **opłacalnymi**.

Globalne sieci produkcyjne

Niemniej jednak globalne sieci produkcyjne w znacznym stopniu pozostają regionalne. Mamy do czynienia ze zjawiskiem określanym niekiedy jako:

- „fabryka Ameryka”
- „fabryka Europa”
- „fabryka Azja”

Globalne sieci produkcyjne

- W przypadku „fabryki Ameryka” centrala jest w USA, a prostsze i bardziej pracochłonne stadia produkcji przenoszone są do krajów Ameryki Środkowej (zwłaszcza Meksyku) i Południowej.

Globalne sieci produkcyjne

- W przypadku „fabryki Europa” centrala jest w Europie Zachodniej (przede wszystkim w Niemczech), a prostsze i bardziej pracochłonne stadia produkcji przenoszone są do krajów Europy Środkowo- Wschodniej (w tym również do Polski) .

Globalne sieci produkcyjne

- W przypadku „fabryki Azja” centrala jest w Japonii, a prostsze i bardziej pracochłonne stadia produkcji przenoszone są do krajów Azji Wschodniej (przede wszystkim Chin) Południowo- Wschodniej i Indii .

Globalne sieci produkcyjne

- Globalne sieci produkcyjne stwarzają nowe opcje rozwojowe dla krajów słabiej rozwiniętych.
- Zamiast same tworzyć swój potencjał przemysłowy, co może wymagać całych dekad, mają opcje przystąpienia do już istniejących globalnych sieci produkcyjnych, co umożliwia szybką industrializację i import nowoczesnej technologii.

Globalne sieci produkcyjne

- Dezindustrializacja w krajach wysoko rozwiniętych powoduje jednak niekiedy poważne problemy społeczne i polityczne ze względu na utratę miejsc pracy (np. w USA i we Francji).
- Przykładowo niemiecki koncern samochodowy zamyka zatrudniający 1100 pracowników zakład we Francji, mimo że był rentowny, i przenosi produkcję do Rumunii, gdzie ze względu na niższe koszty zyski koncernu będą wyższe.

Globalne sieci produkcyjne

- Wyrównywanie się różnic w poziomie płac prowadzi do przesunięć w układzie globalnych sieci produkcyjnych.
- Produkcja przesuwana jest do krajów jeszcze bardziej peryferyjnych (np. z Polski do Rumunii, czy z Korei Płd. do Wietnamu).
- Ponadto kraje będące dotąd peryferyjnymi zaczynają stawac się centralami tych sieci (np. Chiny).

Korzyści z globalizacji politycznej

- stopniowe zanikanie barier we współpracy międzynarodowej
- demokratyzacja i linearyzacja systemu światowego
- stopniowa uniwersalizacja praw człowieka
- rosnąca instytucjonalizacja i formalizacja stosunków międzynarodowych
- dążenie do regionalnej integracji
- rozproszenie władzy

Koszty (zagrożenia) globalizacji politycznej

- ograniczenie suwerenności państw
- spadek roli rządów narodów
- rozczarowanie i utrata zaufania do instytucji
- globalizacja problemów i patologii społecznych

Korzyści z globalizacji społeczno-kulturowej

- łatwiejszy dostęp do zróżnicowanych dóbr, usług, nowych technologii, osiągnięć kulturowych, metod zarządzania
- wzrost myślenia globalnego i świadomości międzynarodowej
- otwartość na odmienność kulturową
- zwiększający się dostęp do zróżnicowanej oferty kulturowej

Koszty (zagrożenia) globalizacji społeczno-kulturowej

- zanikanie różnic kulturowych oraz odrębności narodowych
- rozszerzanie się obszarów nędzy i głodu
- wzrost przestępczości międzynarodowej
- brak kontroli nad treścią w Internecie
- niepewność własnej tożsamości i pozycji
- poczucie mniejszej kontroli nad swym życiem

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

Kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku trwał od sierpnia 2007 roku do początków drugiej dekady tego wieku.

Zainicjowało go załamanie na amerykańskim rynku sub-standardowych kredytów hipotecznych, które, poprzez mechanizmy omówione w dalszej części wykładu, szybko przeniosło się na inne rynki finansowe.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

W przebiegu tego kryzysu można wyodrębnić trzy fazy:

- pierwszą, która trwała do końca sierpnia 2008 r.
- drugą, od września 2008 r., kiedy to, po ogłoszeniu 14 września tego roku bankructwa amerykańskiego banku inwestycyjnego Lehman Brothers, kryzys zdecydowanie zaostrzył się .
- trzecią, od początku 2010 r. kiedy to rozpoczął się kryzys zadłużeniowy w strefie euro

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Obecny kryzys stanowi podręcznikowy wręcz przykład skutków, zarówno negatywnych jak i pozytywnych, globalizacji rynków finansowych. Tym samym po raz pierwszy w praktyce mamy do czynienia z frapującym testem na to, które z tych czynników przeważają.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

Negatywne skutki globalizacji finansowej

- szybkie rozprzestrzenienie się na wszystkie główne światowe rynki finansowe kryzysu początkowo typowo lokalnego.
- kolejne „wtórne” wstrząsy, do których dochodziło na poszczególnych rynkach finansowych także pociągały za sobą prawie natychmiastowe i poważne reperkusje na innych, często bardzo odległych, rynkach.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

Negatywne skutki globalizacji finansowej

- sprzyjające warunki dla występowania pokusy nadużycia (moral hazard) i to na różnych szczeblach: przede wszystkim nie bankowych instytucji finansowych udzielających kredytów hipotecznych na rynku subprime, ale najprawdopodobniej również i instytucji nadzorujących rynki finansowe w USA, a nawet polityków amerykańskich, za których przyzwoleniem rynek kredytów hipotecznych w tym kraju mógł tak funkcjonować.
- brak przejrzystości wielu rynków finansowych w następstwie po pierwsze stosowania niezwykle skomplikowanych i trudnych do wyceny instrumentów finansowych, a po drugie niedostatecznych wymogów ich ewidencjonowania.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Przykładem wpływu zarówno finansjalizacji jak i globalizacji finansowej na rozprzestrzenianie się impulsów kryzysowych może być sekurytyzacja amerykańskich substandardowych (subprime) kredytów hipotecznych w postaci obligacji CDO.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- **Sekurytyzacja** to zamiana nie płynnych należności (najczęściej kredytów, ale nie wyłącznie) na płynne instrumenty finansowe (najczęściej obligacje).

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Fundusze sekurytyzacyjne, dzięki wykorzystaniu instrumentów zwanych CDO (Collateralized Debt Obligations), przekształcały rozmaite kredyty w instrumenty dłużne sprzedawane następnie inwestorom. Fundusze sekurytyzacyjne skupowały rozmaite kredyty i następnie określona pula nabytych na rynku wtórnym wierzytelności stanowiła zabezpieczenie emitowanych papierów wartościowych (CDO).

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- . Cechą charakterystyczną CDO jest też to, iż emitowane są one w kilku, najczęściej trzech, transzach:
 - o najniższym poziomie ryzyka (senior tranche),
 - o średnim poziomie ryzyka (mezzanine tranche)
 - o najwyższym poziomie ryzyka (equity tranche).

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- W każdym okresie odsetkowym odsetki otrzymywane od całej puli kredytów stanowiących zabezpieczenie CDO wykorzystywane są najpierw do wypłaty kuponu posiadaczom najbezpieczniejszych papierów. Dopiero po zaspokojeniu tej grupy inwestorów odsetki otrzymują posiadacze transzy o średnim poziomie ryzyka. Wypłata odsetek kończy się opłaceniem posiadaczy transzy o najwyższym poziomie ryzyka.
- Te same zasady obowiązują przy zwrocie kapitału nabywcom CDO
- To właśnie ta kaskadowa struktura obsługi płatności przesądza o różnym poziomie ryzyka poszczególnych transz CDO

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Tym samym tranche senior mają na ogół bardzo wysoki rating, stosunkowo (w porównaniu z pozostałymi transzami) niższe oprocentowanie i nabywane są przez renomowanych inwestorów instytucjonalnych,
- transze mezzanine mają niższy rating, wyższe oprocentowanie i nabywane są przez innych inwestorów instytucjonalnych,
- natomiast transze equity nie mają na ogół ratingu, ich oprocentowanie jest najwyższe i nabywane są głównie przez fundusze hedgingowe, a niekiedy również i przez banki będące właścicielami funduszy sekurytyzacyjnych.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Taka konstrukcja CDO umożliwia z jednej strony przekształcenie amerykańskich kredytów sub-standardowych w instrumenty o ratingu inwestycyjnym,
- z drugiej jednak strony bardzo znaczna część emisji CDO (oceniana na ok. 2 bln USD) została „zainfekowana” wirusem z rynku subprime.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Kiedy więc doszło do załamania na amerykańskim rynku sub-standardowych kredytów hipotecznych, kryzys bardzo szybko przeniósł się na rynek CDO. Spadek cen CDO był szczególnie gwałtowny ze względu na fakt, iż rynek tych instrumentów charakteryzuje się niską płynnością, jako że, ze swojej istoty, nie dają się one wystandaryzować.
- Tymczasem nabywcami CDO były instytucje finansowe i inne podmioty (np. samorzady) oraz inwestorzy z całego świata.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

Wciąż mniej znane pozostają mechanizmy przejścia kryzysu, począwszy od jesieni 2008 r., w jego drugą, jeszcze ostrzejszą fazę.

Za trafną chyba można uznać diagnozę, iż przesądziła o tym znacząca przecena dobrych aktywów znajdujących się w portfelach instytucji finansowych.

Obowiązujące zasady rachunkowości wymagają by wartość aktywów była księgowana zgodnie z ich aktualną wyceną rynkową (mark to market).

Okazało się , że większość instytucji finansowych jeszcze sobie jakoś radziła ze stratami generowanymi przez aktywa z góry uznawane za wysoce ryzykowne (jak omawiane wyżej CDO), ale nie była już w stanie wytrzymać sytuacji, gdy dodatkowo straty zaczęły przynosić także aktywa uznawane za całkiem bezpieczne.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Dlaczego tak się stało? Wydaje się, że pierwotny impuls przyszedł znowu z amerykańskiego rynku nieruchomości. Kryzys na rynku subprime stopniowo rozprzestrzenił się na cały amerykański rynek nieruchomości, na którym spadek cen od września 2007 r. do września 2008 r. wyniósł 16%. W lecie 2008 r. rząd i Kongres USA musiały podjąć decyzję o udzieleniu pomocy finansowej dwóm największym na amerykańskim rynku hipotecznym instytucjom finansowym gwarantującym kredyty hipoteczne Fannie Mae i Freddie Mac, nieomal symbolom tego rynku. Gdy i to się okazało niewystarczające, we wrześniu rząd amerykański przejął pełną kontrolę nad tymi instytucjami, które dotąd miały status przedsiębiorstw sponsorowanych przez rząd (government sponsored enterprises – GSEs).

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Spowodowało to spadek cen rynkowych papierów wartościowych będących efektem sekurytyzacji w pełni prawidłowo udzielonych kredytów hipotecznych, a takich papierów bardzo dużo miały w swoich portfelach amerykańskie banki inwestycyjne. Dalej mieliśmy już do czynienia z typową reakcją łańcuchową. Zagrożone brakiem płynności instytucje finansowe zmuszone były do wyprzedaży swoich różnych dobrych aktywów, co pogłębiało spadek ich cen i jeszcze bardziej powiększało straty instytucji finansowych.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Kolejnym zjawiskiem było wystąpienie typowej dla sytuacji kryzysowych „awersji do ryzyka” i gwałtownego odpływu kapitału ze wszystkich gospodarek wschodzących (zupełnie niezależnie od ich sytuacji gospodarczej) do tzw. bezpiecznych przystani (USA, Szwajcaria).
- Spowodowało to destabilizację większości gospodarek wschodzących.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

Przyczyny trzeciej fazy kryzysu (kryzysu w strefie euro)

- Strukturalnie wysokie zadłużenie publiczne i zbyt ekspansywna polityka fiskalna (przede wszystkim w Grecji i we Włoszech).
- Systematyczne pogarszanie się konkurencyjności międzynarodowej po przystąpieniu do strefy euro bądź w wyniku niedostatków realnej konwergencji (Grecja, Portugalia, Włochy) bądź w następstwie niekontrolowanej ekspansji kredytowej i bąbli spekulacyjnych (Hiszpania i Irlandia).
- Zbyt długie niedostrzeganie problemów przez agencje ratingowe i uczestników rynków finansowych.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

- Globalny kryzys finansowy, który doprowadził do recesji gospodarczej, uczulił uczestników rynków finansowych na wszelkie przejawy nierównowagi.
- Był to zatem kolejny przykład wpływu globalizacji finansowej na przenoszenie się impulsów kryzysowych.

Globalizacja finansowa a kryzys finansowo-gospodarczy XXI wieku

Nie należy jednak zapominać, iż wcześniej, przez co najmniej kilkanaście lat gospodarka światowa odnosiła korzyści z takich zalet globalizacji finansowej jak:

- Optymalizacja alokacji zasobów w skali całej gospodarki światowej.
- Rozwój licznych płynnych i efektywnie funkcjonujących rynków finansowych

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Globalizacja rynków towarów i usług stała się czynnikiem, który pozwolił bankom centralnym odnieść trwałe sukcesy w walce z inflacją. Stało się tak dlatego, że globalizacja oznacza o wiele silniejszą niż wcześniej konkurencję cenową.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Przedsiębiorstwom o wiele trudniej jest przenosić wzrost kosztów na ceny. Jeżeli koszty rosną (na przykład koszty energii w wyniku wzrostu cen ropy) przedsiębiorstwa muszą szukać ucieczki przed spadkiem zysków we wzroście wydajności, ponieważ w warunkach globalnej konkurencji podniesienie ceny wiąże się z ryzykiem utraty rynku zbytu.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Jednocześnie globalizacja sprzyja wzrostowi wydajności w gospodarkach wielu krajów, ponieważ oznacza globalne rozprzestrzenienie się nowych technologii i metod zarządzania.
- Skutki procesów globalizacyjnych zwiększyło włączenie się do gospodarki światowej Chin i Indii. Import z krajów o niskich kosztach wytwarzania obniża inflację w wielu krajach.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- W przeciwieństwie do skutków globalizacji rynków towarów i usług, która ułatwiła bankom centralnym prowadzenie polityki pieniężnej, globalizacja rynków finansowych stała się czynnikiem, który skomplikował jej prowadzenie.
- Przyczyniły się do tego coraz częstsze i groźniejsze **bąble spekulacyjne** na rynkach aktywów i nieruchomości oraz rosnąca łatwość rozprzestrzeniania się zaburzeń finansowych.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

Bąble spekulacyjne

- Pojęcie
- Rynki
- Mechanizm powstawania

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Jednak przed kryzysem lat 2007-2009 **politykę „przeciwstawiania się wiatrowi”** to jest podnoszenia stóp procentowych w większym stopniu niż wynikałoby to z potrzeb stabilizowania cen stosowało zaledwie kilka banków centralnych (w Szwecji, Nowej Zelandii i Australii).

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Klasycznym przykładem tradycyjnego prowadzenia polityki pieniężnej była natomiast polityka amerykańskiej Rezerwy Federalnej.
- Od początku 1993 r. do połowy 2007 r. nominalny PKB USA zwiększył się dwukrotnie (czyli o 100%), indeks inflacji w USA wykazał wzrost o 50%, ale indeks cen akcji Dow Jonesa zwiększył się aż czterokrotnie, (czyli o 300%) (!), a ceny nieruchomości wzrosły prawie o 100%.
- Wobec utrzymywania się niskiej inflacji FED nie widział potrzeby zaostrożania polityki monetarnej, co sprzyjało boomowi kredytowemu i boomom na rynkach akcji i nieruchomości.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Ogromne koszty współczesnego kryzysu uświadomiły wagę stabilności finansowej.
- Powszechne stało się przekonanie, że banki centralne powinny uwzględniać w swojej polityce konieczność przeciwdziałania niestabilnym boomom kredytowym.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- O stabilności finansowej mówimy wtedy, gdy nie występują zaburzenia w funkcjonowaniu systemu pośrednictwa finansowego, które wpływałyby niekorzystnie na funkcjonowanie gospodarki.
- Największe zagrożenie dla stabilności finansowej stanowią kryzysy bankowe, ale także i inne kryzysy finansowe (giełdowe, na rynkach nieruchomości, walutowe, zadłużeniowe).
- Celem polityki pieniężnej powinno być zatem również zapobieganie takim kryzysom, a nie, jak uważano dotąd jedynie usuwanie ich skutków, gdy już wystąpiły (tzw. sprzątanie po kryzysach).

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Banki centralne od pewnego czasu mówiły już o konieczności uwzględniania w swojej polityce kwestii stabilności finansowej, ale na ogół ograniczały się do przygotowywania raportów na ten temat.
- Sprawa nie jest prosta z kilku powodów:
 - pierwszym są trudności pomiaru: jak połączyć pomiar inflacji i cen aktywów.
 - po drugie, przeciwdziałanie boomom na rynkach aktywów mogłoby wymagać niezwykle drastycznych podwyżek stóp procentowych, co mogłoby się bardzo niekorzystnie odbić na aktywności gospodarczej.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Stąd koncepcja zastosowania odpowiedniej kombinacji polityki pieniężnej i **polityki makroostrożnościowej**.
- Ta ostatnia miałaby przejąć główny ciężar przeciwdziałania procykliczności akcji kredytowej banków i powstawaniu niestabilnych boomów kredytowych.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

Procykliczność akcji kredytowej banków:

Polityka kredytowa banków wzmocniająca
wahania koniunktury gospodarczej.

Mechanizm tej procykliczności.

Przyczyny.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Podejście makroostrożnościowe przyjmuje jako punkt wyjścia potrzebę zapewnienia stabilności całego systemu bankowego. Celem finalnym jest natomiast uniknięcie makroekonomicznych kosztów niestabilności finansowej. Dlatego też szeroko pojmowane podejście makroostrożnościowe ma dwa wymiary: czasowy i przekrojowo-sektorowy. Wymiar czasowy ma zapewnić przeciwdziałanie procykliczności systemu bankowego. Wymiar przekrojowo-sektorowy ma przeciwdziałać ryzyku systemowemu wynikającemu z sieci wzajemnych współzależności i wspólnych ekspozycji występujących w systemie bankowym.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- W odróżnieniu od podejścia mikroostrożnościowego budowanego „od dołu do góry: (*bottom-up*), podejście makroostrożnościowe jest konstruowane „od góry do dołu” (*top-down*). Standardy regulacyjne powinny być ustalane najpierw dla systemu bankowego jako całości, a dopiero potem rozpisane na poszczególne banki, w zależności od ich roli w systemie. Tym samym regulacje dla poszczególnych banków mogą być różne, adekwatne do ich znaczenia w systemie bankowym. Ponadto regulacje te powinny być zmienne w przebiegu cyklu koniunkturalnego (zaostrzane w ekspansji i rozluźniane w recesji) dla przeciwdziałania procykliczności w funkcjonowaniu systemu bankowego.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Właściwa koordynacja polityki pieniężnej i polityki makroostrożnościowej jest bardzo istotna.
- Dlatego też polityka makroostrożnościowa też powinna być usytuowana w banku centralnym, a minimalnym wymogiem jest istotny wpływ banku centralnego na prowadzenie tej polityki.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

- Drugim powodem takiego usytuowania polityki makroostrożnościowej jest fakt, iż banki centralne są instytucjami będącymi w stanie zapewnić tej polityce najwyższy stopień niezależności i to zarówno od rządów jak i od instytucji finansowych. Jest to szczególnie istotne przy podejmowaniu tak niepopularnych decyzji jak powstrzymywanie narastającego boomu kredytowego na rynku nieruchomości oraz dla skutecznego przeciwstawiania się lobbingsowi banków.
- Tym bardziej, iż istnieją też propozycje, aby anty cykliczna polityka makrostabilizacyjna była prowadzona na wzór polityki pieniężnej, czyli w sposób w pełni dyskrecyjny. Obecnie wprowadzany w życie rozwiązania (Bazylea III) zakładają maksymalne pułapy dla wszystkich wymogów kapitałowych i płynnościowych, w tym nawet dla tzw. anty cyklicznego bufora kapitałowego.

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

Celami operacyjnymi polityki makroostrożnościowej powinny być:

- Dynamika kredytów (z uwzględnieniem również ich struktury).
- Relacja kredytów do PKB(z uwzględnieniem również ich struktury).
- Ceny nieruchomości

Te same parametry powinny być również uwzględniane przez politykę pieniężną w jej funkcji zapewniania stabilności finansowej .

Globalizacja a banki centralne i polityka pieniężna

Instrumentami polityki makroostrożnościowej są:

- Wymogi kapitałowe i płynnościowe zróżnicowane w czasie (w przebiegu cyklu koniunkturalnego) i w odniesieniu do poszczególnych instytucji finansowych (najwyższe dla instytucji o znaczeniu systemowym).
- Wskaźniki LTV (Loan To Value) oraz DTI (Debt To Income) też zmienne w przebiegu cyklu koniunkturalnego.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

- Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) został powołany do życia jeszcze w czasie II Wojny Światowej, w 1944 r., na konferencji w Bretton Woods.
- Funkcjonowanie rozpoczął w 1947 r.
- MFW utworzyły 44 państwa (założycielskie). Obecnie liczy 185 państw członkowskich.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

Przesłankami powołania do życia MFW były:

- Chęć uniknięcia chaosu, jaki panował w międzynarodowych stosunkach walutowych w okresie międzywojennym, po załamaniu się systemu waluty złotej.
- Świadomość słabości gospodarek wielu krajów po wojnie.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

Głównymi celami MFW są:

- Wspieranie międzynarodowej współpracy walutowej, wymienialności walut i stabilności wymiany handlowej.
- Skracanie czasu trwania kryzysów bilansu płatniczego członków w sposób niewymagający stosowania środków destrukcyjnych dla dobrobytu krajowego lub światowego. Owo skracanie czasu trwania kryzysów bilansu płatniczego polega na wspieraniu krajów członkowskich w procesie przygotowania i wdrożenia makroekonomicznego programu dostosowawczego i połączone jest, w niezbędnych, przypadkach, z udostępnianiem finansowania w okresie realizacji programu.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

- MFW niewątpliwie przyczynił się do globalizacji handlowej promując skutecznie przyjmowanie przez kraje wymienialności zgodnej z artykułem VI Statutu MFW

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

- Wymienialność według tego standardu MFW zapewniała pełną wymienialność w zakresie obrotów bieżących, ale przyznawała krajom członkowskim prawo do stosowania ograniczeń dewizowych dla przepływów kapitałowych o ile te środki kontroli nie ograniczają transakcji bieżących.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

Pojęcia:

- obrotów bieżących,
- obrotów kapitałowych.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

- W latach 80' i 90' XX wieku stanowisko MFW uległo zmianie i zaczął on popierać jak najszybsze wprowadzanie, i to nie tylko przez kraje najwyżej rozwinięte, ale również i przez tzw. kraje wschodzące całkowitej wymienialności obejmującej wszystkie obroty kapitałowe.
- Tym samym MFW znacząco przyczynił się do postępów globalizacji finansowej.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

- Fala kryzysów finansowych spowodowała jednak począwszy od przełomu XX i XXI wieku kolejną zmianę stanowiska MFW w kwestiach wprowadzania wymienialności i stosowania ograniczeń dewizowych dla obrotów kapitałowych.
- Można to uznać za reakcję na dostrzegane negatywne skutki globalizacji finansowej.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

- Obecnie MFW zaleca stopniową, ostrożną i uporządkowaną liberalizację przepływów kapitałowych.
- Istotą tego podejścia jest sekwencyjność procesu liberalizacji. W pierwszej kolejności powinny być liberalizowane przepływy kapitału długoterminowego (w tym zwłaszcza inwestycje bezpośrednie), a dopiero później przepływy kapitału krótkoterminowego.
- Proces liberalizacji powinien też być spójny z polityką makroekonomiczną kraju.
- Kolejnym warunkiem jest też istnienie dobrze rozwiniętych rynków finansowych.

Globalizacja a Międzynarodowy Fundusz Walutowy

- W przypadku dotkniętych kryzysem krajów, których waluty już są w pełni wymienne, MFW dopuszcza obecnie stosowanie ograniczeń dewizowych dla przepływów kapitałowych, ale tylko jako rozwiązanie przejściowe.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

Przyczyny:

- Postęp technologiczny w zakresie produkcji, transportu i komunikacji.
- Liberalizacja (przede wszystkim w odniesieniu do obrotów kapitałowych).

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

Rewolucja przemysłowa umożliwiła masową produkcję i osiąganie korzyści skali:

- Wielka Brytania 1783- 1802
- Francja 1830-1860
- Belgia 1833- 1860
- USA 1843- 1860
- Niemcy 1850- 1873
- Szwecja 1868- 1890
- Japonia 1878- 1900
- Rosja 1890- 1914
- Kanada 1896- 1914

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Postęp w zakresie transportu polegał przede wszystkim na rozwoju kolei parowej i statków parowych, umożliwiającemu znacznie szybsze i tańsze przemieszczanie towarów i ludzi na duże odległości.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Postęp w zakresie komunikacji polegał przede wszystkim na wynalezieniu i upowszechnieniu się najpierw telegrafu a potem telefonu.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Liberalizacja wiązała się przede wszystkim z systemem waluty złotej, który przyjęły po 1870 r. wszystkie główne kraje w gospodarce światowej (i tym samym również i ich kolonie)

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- W systemie waluty złotej jednostki pieniężne wszystkich państw były określone na takich samych podstawach – zawartości w nich złota – dlatego też ich wartości relatywne (bilateralne) można było wyznaczyć przez podzielenie odpowiednich zawartości złota.
- Zapewniona była dla wszystkich podmiotów nieograniczona wymiana walut krajowych na złoto według ustalonego parytetu.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Cechą charakterystyczną systemu waluty złotej było to, że wahania wokół parytetu były ze swej natury bardzo ograniczone (w praktyce około +/- 1%). Powód tego był następujący: aby dokonać płatności w walucie obcej, można było kupić ją we własnym kraju i wysłać do kraju docelowego lub też kupić złoto, przesłać za granicę, gdzie było ono zamienione na walutę obcą. Oznaczało to, że kurs walutowy (w tym przypadku cena waluty obcej wyrażona w jednostkach waluty krajowej) nie mogła przekroczyć tzw. punktu złota, który był równy sumie parytetu i kosztów przesłania złota (transportu, ubezpieczenia i utraconego oprocentowania, związanego z faktem, że kapitał reprezentowany przez przesyłane złoto nie dostarczał dochodu w czasie, gdy był transportowany)..

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Powyżej wartości punktu złota zamiast kupować walutę obcą na rynku walutowym, korzystniej było wymieniać walutę krajową na złoto, wysyłać je za granicę i tam wymienić je na pożądaną walutę obcą. I odwrotnie, gdy kurs walutowy spadał poniżej punktu złota, tak samo postępowały podmioty zagraniczne potrzebujące waluty danego kraju.
- Jeżeli np. kurs funta brytyjskiego wyrażony we frankach francuskich wynosił 4,00, to punkty złota wynosiły 4,04 i 3,96.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

Przykład:

- Jeśli funt brytyjski reprezentował 20 gramów złota, a frank francuski 5 gramów złota, to kurs funta wyrażony we frankach wynosił 4,00.
- Punkty złota wynosiły w tym przypadku 4,04 i 3,96

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Jeżeli kurs wynosił np. 4,07, to francuskim przedsiębiorcom potrzebującym kupić funty bardziej opłaca się wymienić franki na złoto, przewieść złoto do Wielkiej Brytanii i tam wymienić na funty. Uzyskują w ten sposób efektywnie kurs 4,04.
- Skoro wiele podmiotów tak postępuje, to na rynku walutowym spada popyt na funty, co powoduje obniżenie jego kursu poniżej górnego punktu złota (4,04).

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- System waluty złotej zapewniał pełną wymienialność walut i całkowitą swobodę przepływów kapitałowych.
- Ponieważ był to w istocie system kursu stałego, to zapewniał on również znaczną stabilność kursów walutowych, korzystną dla międzynarodowego obrotu gospodarczego.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- W pierwszej fazie globalizacji obniżka kosztów transportu stymulująca wymianę handlową wynikała przede wszystkim z postępu technologicznego.
- Było to o wiele istotniejsze od zmian polityki celnej, którą po 1870 r. część krajów zachodnich zaostrzyła, wręcz wzmacniając protekcjonizm celny.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Pierwszą fazę globalizacji charakteryzowały głównie rosnące strumienie wymiany handlowej oraz wzrost przepływów kapitału i ludzi między ubogimi w zasoby naturalne i zasobnymi w ludzi krajami Starego Świata, a słabo zaludnionymi, ale dysponującymi ogromnymi zasobami naturalnymi krajami Nowego Świata (USA, dominia brytyjskie i niektóre kraje Ameryki Łacińskiej).

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- W czasie pierwszej fazy globalizacji za najistotniejsze uznaje się wpływ migracji radykalnie zmieniającej siłę gospodarczą poszczególnych krajów i ich ścieżki rozwojowe.
- Łączna emigracja do USA i brytyjskich dominiów , głównie z Europy, wyniosła niemal 60 mln osób.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- W latach 1870-1913 światowy handel wzrastał w tempie 3,8% rocznie.
- Relacja światowego handlu (sumy eksportu i importu) do światowego PKB wzrosła z poziomu ok. 15% do ok. 30%.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Szacunkowo uznaje się, że skala transgranicznej mobilności kapitału zwiększyła się pod sam koniec tej fazy do poziomu porównywalnego z tym obserwowanym ok. roku 2000.
- Największe znaczenie miały jednak przepływy kapitału w postaci inwestycji długoterminowych – głównie europejskich inwestycji w krajach Nowego Świata.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Kapitał, podobnie jak ludzie, płynął więc głównie z Europy do obfitych w zasoby naturalne Stanów Zjednoczonych i dominiów brytyjskich, a nie w kierunku cierpiących na największy niedosyt kapitału i nadmiar siły roboczej krajów Azji i Afryki, gdzie teoretycznie powinien znajdować najbardziej zyskowne szanse inwestycji.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Ogólnie w pierwszej fazie globalizacji w znacznie mniejszym stopniu uczestniczyła większość obszarów kolonialnych i zdominowane przez Zachód dawne potęgi gospodarcze Dalekiego Wschodu (zwłaszcza Chiny i Indie).

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- W rezultacie mieliśmy do czynienia z industrializacją (uprzemysłowieniem) Północy (Europa, USA, Kanada, Japonia) i dezindustrializacją Południa (w szczególności Chin i Indii).

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Co więcej, nawet w ramach Północy doszło do koncentracji produkcji przemysłowej w ograniczonej liczbie ośrodków.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Ten paradoks pierwszej fazy globalizacji wyjaśnia się w następujący sposób:
- Rewolucja przemysłowa uczyniła możliwą masową produkcję dającą korzyści skali.
- Globalizacja handlowa uczyniła ją opłacalną.
- Masowa produkcja stała się jednak wysoce złożona, co skłaniało do jej koncentracji geograficznej ze względu na wysokie koszty koordynacji tak złożonej działalności.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- W pierwszej fazie globalizacji doszło do znacznego pogłębienia się różnic dochodowych w skali świata.
- Przyjmując za punkt odniesienia średni poziom PKB per capita w całej gospodarce światowej, w okresie 1870-1913 relatywnej poprawie uległa tylko sytuacja 22% ludności świata, podczas gdy sytuacja dochodowa 78% ludności świata uległa relatywnemu pogorszeniu.
- Wynikało to przede wszystkim z wielkich strat rozwojowych, jakie poniosły najbardziej ludne kraje świata czyli Chiny i Indie.

Porównanie faz globalizacji - Faza I (1850-1914)

- Przyczyny schyłku Chin i Indii.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

Przyczyny generalnie podobne:

- postęp technologiczny w zakresie produkcji, transportu i komunikacji.
- liberalizacja o bardzo szerokim zakresie

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- W zakresie transportu rozwój przewozów kontenerowych obniżył koszty transportu i czas przewozu towarów nawet na duże odległości.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

Rozwój informatyki i internetu :

- nie tylko stworzyły jeszcze bardziej sprzyjające warunki dla globalizacji finansowej,
- ale radykalnie obniżyły też koszty i ryzyko dekoncentracji stadiów złożonej produkcji przemysłowej umożliwiając znaczne wydłużenie łańcuchów produkcyjnych,
- a także umożliwiły dekoncentrację usług i transgraniczne wykorzystanie siły roboczej.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Liberalizacja objęła zarówno przepływy towarów, usług, ludzi i kapitału

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- W odróżnieniu od I fazy globalizacji tym razem do obniżki kosztów transportu w bardzo znacznym stopniu przyczyniła się liberalizacja polityki handlowej.
- Dzięki porozumieniom w ramach GATT a potem WTO udało się obniżyć stawki celne na towary przemysłowe ponad 10- krotnie do bardzo niskich poziomów i praktycznie wyeliminować bariery pozataryfowe. W ramach ugrupowań integracyjnych cła i inne bariery zostały całkowicie zniesione. Oznaczało to radykalną, chociaż rozłożoną w czasie, zachętę do rozwoju handlu.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Ogromne znaczenie miała też liberalizacja dewizowa polegająca na znoszeniu różnych ograniczeń dewizowych i przywracanie wymienialności po jej załamaniu się po 1914 r.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Liczba krajów stosujących wymienialność według standardu MFW zwiększyła się z 9 w 1960 r. do 71 w 1990 r. i do 168 w 2014 r.
- W latach 70-tych i 80-tych XX w. pełną wymienialność wprowadziły wszystkie kraje wysoko rozwinięte. Począwszy od lat 90-tych XX w. uczyniła to również większość krajów wschodzących.
- Pełna wymienialność umożliwiła globalizację finansową.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Do początku lat 70-tych XX wieku globalizacji handlowej sprzyjała także stabilność kursów walutowych zapewniana przez system walutowy z Bretton Woods.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

System walutowy z Bretton Woods
(1952-1973).

- reguły funkcjonowania,
- ewolucja.
- dlaczego system stałych kursów walutowych sprzyjał globalizacji handlowej

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Faza II globalizacji przyniosła radykalne odwrócenie wcześniejszych tendencji w zakresie industrializacji. Teraz miała miejsce industrializacja Południa i dezindustrializacja Północy.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Do szybkiej industrializacji Południa przyczyniły się przede wszystkim znakomite osiągnięcia kilkunastu krajów – z reguły aktywnie uczestniczących w międzynarodowych łańcuchach produkcyjnych.
- Są to głównie kraje azjatyckie, a największy udział w tym procesie miało przemysłowienie Chin.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Większość nowo uprzemysłowionych krajów skorzystało z opcji z przyłączenia się do już istniejących globalnych sieci produkcyjnych, zamiast budowania swojego przemysłu od podstaw, jak uczyniły to w I fazie globalizacji takie kraje jak USA, Niemcy i Japonia.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Nastąpił nie tylko niezwykle dynamiczny rozwój handlu międzynarodowego, ale w zasadniczy sposób zmienił się jego charakter.
- Wcześniej handel międzynarodowy polegał przede wszystkim na wymianie gotowych towarów.
- Współcześnie stał się on znacznie bardziej złożony.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

Współczesny handel międzynarodowy charakteryzuje się:

- Dominującym udziałem części i komponentów w wymianie towarów.
- Znaczącym udziałem dóbr inwestycyjnych związanych z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi.
- Wykorzystaniem usług infrastrukturalnych dla koordycji rozproszonej geograficznie produkcji (internet, telekomy, nowoczesne formy rozliczeń finansowych).
- Międzynarodowym transferem know-how zarówno w sformalizowanej formie własności intelektualnej i patentów jak i w postaci know-how w dziedzinie zarządzania i marketingu.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

Wiązało się to ze zmianą podejścia do liberalizacji handlowej.

- Wcześniej obowiązywało podejście: „Otworzę swój rynek jeśli ty otworzysz swój”
- Teraz zmieniło się ono na: „Otworzę nawet jednostronnie swój rynek i wprowadzę odpowiednie reformy, żeby przyciągnąć zakłady produkcyjne i stworzyć nowe miejsca pracy”.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

Między obiema fazami globalizacji istnieją również ogromne różnice pod względem filozofii polityki gospodarczej, która przyczyniła się do ich rozwinięcia. Najistotniejsza różnica dotyczy fundamentalnej roli państwa.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- W I fazie globalizacji państwo uznawano za instytucję, której rola w gospodarce powinna się zwiększać, a działania aktywizować.
- Poza prowadzącymi politykę wolnorynkową Stanami Zjednoczonymi największe sukcesy odniosły wtedy kraje stosujące „inteligentny protekcjonizm” i aktywną politykę prorozwojową: zjednoczone Niemcy i gwałtownie modernizująca się Japonia.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Podstawą drugiej fazy globalizacji było powszechne w świecie zastosowanie polityki neoliberalnej, kwestionującej skuteczność działania państwa i opartej na głębokiej wierze w skuteczność wolnego rynku.
- Niemniej jednak największe sukcesy gospodarcze odniosły kraje stosujące politykę dużej aktywności państwa w gospodarce (przede wszystkim Chiny).

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Najważniejsza różnica dotyczyła zmian rozpiętości dochodów w skali gospodarki światowej.
- W fazie I te rozpiętości wyraźnie się zwiększyły.
- W fazie II te rozpiętości zdecydowanie się zmniejszyły.
- Było to jedno z najważniejszych wydarzeń w ciągu ostatnich 100 lat.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Jeszcze w 1988 r. udział grupy krajów G-7 w światowym dochodzie osiągnął około 2/3.
- W 2010 r. było to już tylko około 50%.

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Podobny obraz wykazują dane w nieco innym przekroju.
- Udział krajów rozwiniętych (Europa Zachodnia, USA, Kanada i Japonia) w globalnym PKB zmniejszył się z 59% w 1950 r. do 38% w 2015 r., a udział krajów rozwijających się wzrósł z 41% do 62% (w tym udział Chin i Indii wzrósł z 9% do 25%).

Porównanie faz globalizacji - Faza II – od lat 50-tych XX wieku

- Przyjmując za punkt odniesienia średni poziom PKB per capita w całej gospodarce światowej, w obecnej fazie globalizacji relatywnej poprawie uległa sytuacja aż 67% ludności świata.
- Wynikało to przede wszystkim z wielkiego sukcesu rozwojowego Chin i, w nieco mniejszym stopniu, Indii .

Przyczyny odwrotu od I fazy globalizacji

- W teorii zakłada się, że głównym mechanizmem mogącym powodować erozję (spadek) społecznego poparcia dla globalizacji są zmiany dochodowe, zwłaszcza w krajach przodujących pod względem rozwoju i tym samym wywierających największy wpływ na kształtowanie globalnej polityki gospodarczej.

Przyczyny odwrotu od I fazy globalizacji

- Globalizacja może prowadzić do zwiększenia się rozpiętości dochodowych w krajach najwyżej rozwiniętych do których napływa siła robocza i z których odpływa kapitał.

Przyczyny odwrotu od I fazy globalizacji

- W krajach tych spada popyt na nisko wykwalifikowaną pracę (prosta produkcja często przenoszona jest za granicę), a jednocześnie zwiększa się jej podaż. Powoduje to rynkową presję na relatywny spadek dochodów uboższej części społeczeństwa, podczas gdy zamożniejsza część korzysta ze zwiększonych dochodów kapitałowych i zwiększonego popytu na wysoko wykwalifikowaną pracę w dziedzinach produkcji i usług, które pozostały w kraju.

Przyczyny odwrotu od I fazy globalizacji

- Dane pokazują, że zjawisko takie rzeczywiście pojawiło się w końcowych latach I fazy globalizacji prowadząc między innymi do ograniczenia imigracji do USA począwszy od 2005 r.
- Nie wydaje się jednak, aby miało ono istotniejsze znaczenie dla załamania się pierwszej fazy globalizacji.

Przyczyny odwrotu od I fazy globalizacji

Za czynniki kluczowe dla załamania się I fazy globalizacji należy uznać:

- Wzrost napięć politycznych w Europie i w Azji w następstwie zmiany układu sił między krajami w tych regionach
- Zwiększenie się rozpiętości dochodowej w skali międzynarodowej.

Przyczyny odwrotu od I fazy globalizacji

- W Europie szybko zwiększała się siła gospodarcza i militarna zjednoczonych Niemiec, które dążyły do nowego podziału terytoriów zamorskich zdominowanego przez dotychczasowe mocarstwa: Wielką Brytanię i Francję.
- W Azji nową potęgą gospodarczą i militarną stała się Japonia, podczas gdy Chiny traciły swoją pozycję.
- Te napięcia polityczne w końcu doprowadziły w 1914 r. do wybuchu I wojny światowej.

Przyczyny odwrotu od I fazy globalizacji

- Nie mniej istotny był wpływ zwiększających się rozpiętości dochodowych w skali gospodarki światowej. Trudno było o szerokie i trwałe poparcie dla globalizacji, która relatywnie pogorszyła sytuację dochodową 78% ludności globu.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

W pierwszej kolejności należy przeanalizować obecne kształtowanie się tych czynników, które miały największy udział w doprowadzeniu do odwrotu od I fazy globalizacji tj:

- Zaostrzenie się rywalizacji i napięć politycznych w świecie.
- Zwiększenie się nierówności dochodowych między krajami już wysoko rozwiniętymi i tymi dopiero rozwijającymi się.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Wstępny wniosek byłby taki, że obecnie akurat te czynniki nie stanowią dla globalizacji tak znacznego zagrożenia jak w przeszłości.
- Nie oznacza to jednak, że można całkiem je lekceważyć.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Również obecnie zmieniający się układ sił gospodarczych prowadzi do coraz silniejszych napięć o charakterze politycznym.
- Pierwszorzędno znaczenia nabierają tutaj narastające animozje między USA i Chinami.
- Źródłem poważnych zagrożeń mogą okazać się także wzrost islamskiego radykalizmu i lokalne konflikty oraz wojny domowe na Bliskim Wschodzie, w Afryce a nawet w Ameryce Środkowej i Południowej . Jedną z konsekwencji jest masowy napływ uchodźców i emigrantów ekonomicznych z tych regionów do krajów wysoko rozwiniętych.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Choć prognozowanie wydarzeń politycznych jest bardzo trudne i rzadko się sprawdza, to nietrudno wyobrazić sobie we współczesnym świecie scenariusze takiego wzrostu napięć politycznych, że mogłoby to doprowadzić do zahamowania globalizacji.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Jak zostało to wcześniej szczegółowo przedstawione (slajdy 162-165), w odróżnieniu od I fazy globalizacji, w obecnej fazie ma miejsce zmniejszanie się rozpiętości dochodowych między krajami najwyżej rozwiniętymi, a krajami rozwijającymi się.
- Ten wysoce pozytywny efekt może jednak być osłabiany przez zwiększające się rozpiętości dochodowych w najbardziej ludnych krajach rozwijających się, to jest w Chinach i w Indiach (o czym będzie jeszcze mowa dalej).

Czy obecna globalizacja przeżyje – wnioski i postulaty

- Zagrożeniem dla globalizacji mogą natomiast okazać się napięcia wewnątrz krajów i społeczeństw związane ze zmianami struktury dochodów, a w szczególności zwiększającymi się nierównościami dochodowymi.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Zgodnie z teorią ekonomii globalizacja powinna prowadzić do zwiększania się nierówności dochodowych w krajach rozwiniętych (eksportujących kapitał i importujących siłę roboczą) i do ich zmniejszania się w krajach rozwijających się.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- W krajach rozwiniętych spada popyt na nisko wykwalifikowaną pracę (prosta produkcja częściowo przenoszona jest za granicę), a jednocześnie wzrasta jej podaż.
- Powoduje to rynkową presję na relatywny spadek dochodów uboższej części społeczeństwa, podczas gdy jego zamożniejsza część korzysta ze zwiększonych dochodów kapitałowych i zwiększonego popytu na wysoko wykwalifikowaną pracę

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- W krajach rozwijających się dopływ kapitału powinien prowadzić do wzrostu zatrudnienia i dochodów uboższej części społeczeństwa dzięki wzrostowi popytu na pracę.
- Jednocześnie emigracja z tych krajów powinna ograniczać podaż pracy.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Najpopularniejszym miernikiem skali nierównowagi rozkładu dochodów jest tzw. współczynnik Giniego.
- Waha się on od 0 (idealnie równomierny rozkład dochodów) do 100 (skrajnie nierównomierny rozkład dochodów).

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Badania przeprowadzone dla lat 1980-2010 w zasadzie potwierdziły powyższe założenia teoretyczne dla krajów rozwiniętych, natomiast rezultaty dla krajów rozwijających się okazały się niejednoznaczne.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- W prawie wszystkich krajach rozwiniętych współczynnik Giniego odnotował wzrost.
- Jedynym istotnym wyjątkiem była Francja, gdzie współczynnik Giniego obniżył się z ponad 30 do nieco poniżej tego poziomu.
- Pewien wzrost współczynnika Giniego odnotowały nawet kraje skandynawskie, chociaż pozostaje on tam relatywnie niski (20 lub tylko niewiele powyżej tego poziomu).
- Najwyraźniejszy wzrost rozpiętości dochodowych wystąpił w USA (wzrost współczynnika Giniego z nieco ponad 30 do blisko 45)

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Przedstawione zmiany rozpiętości dochodowych przypisuje się co prawda głównie reformom podatkowym, ale i globalizacja odegrała w tym pewną rolę zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio.
- Bezpośrednio na przykład w następstwie intensywnego importu pracowników przez USA i w nieco mniejszym stopniu kraje Europy Zachodniej.
- Pośrednio, gdyż dzięki tanemu importowi (przede wszystkim z Chin) banki centralne w krajach rozwiniętych utrzymywały stopy procentowe na niskim poziomie, co sprzyjało powstawaniu bąbli spekulacyjnych na rynkach nieruchomości i akcji.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Mniej jednoznaczne i zgodne z teorią wyniki uzyskano dla krajów rozwijających się i to przede wszystkim tych najbardziej ludnych.
- W Chinach współczynnik Giniego zwiększył się z ok. 25 do poziomu zbliżonego jak w USA (ponad 40).
- W Indiach współczynnik Giniego oscylował wokół poziomu 30 z lekką tendencją wzrostową.
- W Brazylii, gdzie rozpiętości dochodowe są szczególnie duże, współczynnik Giniego najpierw zwiększył się do rekordowego poziomu ponad 60 by jednak następnie obniżyć się do ok. 50, a więc nawet nieco poniżej poziomu z roku 1980 .

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- Jak się wydaje, to nie zjawiska globalizacyjne, ale wewnętrzne zmiany polityki gospodarczej i społecznej w głównej mierze determinowały zmiany struktury dochodów w wymienionych krajach.
- Niemniej jednak zwiększenie się rozpiętości dochodowych w najbardziej ludnych krajach może osłabiać nieco wcześniejszą tezę (slajd 165) o tym, że zdecydowana większość ludności świata relatywnie skorzystała na obecnej fazie globalizacji.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- **Konkludując zagrożenia dla współczesnej globalizacji wynikają z:**

1. Narastających napięć politycznych, przede wszystkim w następstwie dokonującej się zmiany układu sił na linii USA – Chiny.

2. Obecnych i potencjalnych (np. Algieria) lokalnych konfliktów zbrojnych i wojen domowych na Bliskim Wschodzie, w Afryce i w Ameryce Środkowej i Południowej oraz ich konsekwencji w postaci masowej migracji z tych regionów.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

3. Wzrostu rozpiętości dochodowych i majątkowych w krajach wysoko rozwiniętych.
4. Analogicznych tendencji w niektórych najbardziej ludnych krajach rozwijających się.
5. W następstwie czynników 2 i 3 nasilenia się nastrojów populistycznych, nacjonalistycznych i anty integracyjnych w wielu krajach rozwiniętych i nawet pojawienia się w ich polityce gospodarczej dawno niespotykanych tendencji protekcjonistycznych (zwłaszcza w działaniach administracji prezydenta Trumpa).

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

6. Zagrożeń dla stabilności finansowej i makroekonomicznej w następstwie finansjalizacji i globalizacji finansowej.
7. Utrzymującej się dysproporcją między zaawansowaniem globalizacji gospodarczej i globalizacji politycznej.
8. Zahamowaniu postępów regionalnej integracji gospodarczej, która miała stanowić szansę na stopniowe przezwyciężenie powyższej sprzeczności (czynnik 7).
9. Wciąż utrzymująca się niepewność czy na globalizacji świat per saldo zyskuje czy traci.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

- **Rekomendacje**

1. Prowadzenie bardziej prospołecznej polityki gospodarczej, która będzie przeciwdziałała powstawaniu zbyt dużych rozpiętości dochodowych i majątkowych w poszczególnych krajach.

2. Podejmowanie działań wzmacniających stabilność finansową (odpowiednie regulacje i reformy strukturalne sektora finansowego, zmienione zasady prowadzenia polityki pieniężnej, która ma ponadto wspierać polityka makroostrożnościowa.

Czy obecna globalizacja przetrwa – wnioski i postulaty

3. Pogłębianie regionalnej integracji gospodarczej.
4. Radykalne zwiększenie skali pomocy finansowej (i nie tylko finansowej) dla ludności w krajach dotkniętych konfliktami zbrojnymi czy wojnami domowymi oraz w krajach najbiedniejszych.
5. Znacznie skuteczniejsze działania w skali globalnej na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu.
6. Jak najszersza edukacja ekonomiczna pokazująca zarówno dotychczasowe jak i potencjalne korzyści z globalizacji oraz zagrożenia związane z odstąpieniem od niej.